

ОЖЕК ЛОНДОН

3

БЯЛОТО МЪЛЧАНИЕ

ИЗДАТЕЛСТВО ОТЕЧЕСТВО

Джек Лондон

Нам-Бок лъжеца

– Това не е ли кану? Кану с човек в него... Погледнете как неумело го направлява с греблото.

Старата Баск-Уа-Уан се привдигна на колене, трепереща от слабост и вълнение, и се загледа към морето.

– Нам-Бок никога не е гребал добре – промърмори замислено тя, като заслони с ръка очите си и отправи поглед към преливащата в сребристо вода. – Нам-Бок винаги си е бил неопитен. Аз помня...

Жените и децата се разсмяха силно и в техния смях се долови добродушна насмешка; гласът на старицата бавно заглъхна, само устните и продължиха да се движат безмълвно.

Кугах привдигна пепелявата си глава от моржовата кост, която гравираше, и проследи погледа и. Едно кану наистина се приближаваше към брега, но от време на време течението го тласкаше встрани. Човекът в лодката гребеше повече със сила, отколкото с умение, и се приближаваше зигзагообразно, като преодоляваше с труд съпротивлението на водата. Главата на Кугах отново се склони над работата и върху зъба на моржа, който бе стиснал между колената си, той изрязва тръбната перка на такава риба, каквато не е плувала никога из моретата.

– Това без съмнение е човекът от съседното село – каза той накрая, – който идва да се посъветва с мен как да изрязва разни неща върху кости. А той е много несръчен човек. Никога няма да се научи как се прави това.

– Това е Нам-Бок – повтори старата Баск-Уа-Уан. – Нима аз не познавам сина си? – попита тя с писклив глас. – Казвам ви и пак повтарям, това е Нам-Бок.

– Ти повтаряш това всяко лято – упрекна я меко една от жените. – Веднага щом морето се изчисти от ледовете, ти сядаш на брега и гледаш цял ден към него, като за всяко кану казваш: това е Нам-Бок. Нам-Бок е мъртъв, о, Баск-Уа-Уан, а мъртвите не се завръщат. Не е възможно и твоят мъртъв син да се завърне.

– Нам-Бок! – извика така силно и пронизително старицата, че всички жители на селото се стреснаха и обърнаха погледите си към нея. Тя с мъка се изправи на крака и тръгна, залитайки по пясъка. Препъна се в едно дете, легнало на слънце, то се разплака и майката започна да го утешава, като изсипа куп ругатни подир старицата, но тя не и обърна внимание. Децата се затичаха преди нея към брега и когато мъжът с кануто, което насмалко не се обърна от едно неумело загребване, се приближи, ги последваха и жените. Кугах сложи настрани зъба на моржа и също се отправи нататък, като се подпираше тежко на тоягата си. След

него по двама, по трима бавно се приближаваха и мъжете.

Кануто се завъртя с борда си към брега и вълните на прибойа щяха да го залееят, но едно голо момче се втурна във водата и изтегли носа му високо на пясъка. Човекът се изправи и погледна въпросително застаналите пред него хора. На широките му рамене свободно висеше раиран пуловер, мръсен и протъркан от дългото носене, а около врата му беше завързана по матроски червена памучна кърпа. Рибарската шотландска барета върху ниско подстриганата му коса, грубите памучни панталони и тежките обуца завършваха неговото облекло.

Но той беше изумително важна личност за тези прости рибари от великата делта на Юкон, които през целия си живот бяха гледали само Берингово море и които за това време бяха видели само двама бели – преброителя на населението и един заблудил се йезуитски свещеник. Племето им беше бедно, а земята им нямаше злато, нито пък имаха ценни кожи за продан, затова и белите не приближаваха техните брегове. Освен това хилядолетия наред Юкон беше пълнил тази част на морето със скални наноси от Аляска, така че корабите засядаха, преди още да видят сушата. Ето защо блатистият бряг с дълбоко врязани заливи и тинести островчета се избягваше от корабите на белите хора и рибарското племе не знаеше, че съществуват такива неща.

Кугах, резбарят, отстъпи бързо назад, препъна се в тоягата си и падна на земята.

– Нам-Бок! – закрещя той, като правеше отчаяни усилия да се изправи на крака. – Нам-Бок, отнесеният от морето, се завърна!

Мъжете и жените отстъпиха ужасени назад, а децата се разбягаха, като се промушваха между краката им. Само Опи-Куан, както подобава на вожда на племето, прояви храброст. Той излезе напред и дълго и внимателно се визира в новодошлия.

– Това е Нам-Бок – каза той накрая. Гласът му беше толкова убедителен, че жените запищяха от страх и отстъпиха още по-назад.

Устните на чужденеца се раздвижиха нерешително, гърлото му затрепери, като се насилваше да изрече заседналите в него думи.

– Ла, ла; това е Нам-Бок – бърбореше Баск-Уа-Уан, като се вглеждаше в лицето му. – Не ви ли казах, че Нам-Бок ще се върне?

– Да, Нам-Бок се завърна!

Този път проговори самият Нам-Бок. Той прекрачи кануто и заста на с единия крак в лодката, а с другия на земята. Гърлото му отново потрепери и се напрегна, мъчейки се да налучка забравените думи. Накрая успя да ги изговори, но те прозвучаха странно, особено съгласните,

които изговаряше с някакво особено присвиване на устата.

– Привет, о, братя! – каза той. – Братя от онова време, преди вятърът да ме беше отнесъл в морето.

Той прехвърли и другия си крак на пясъка, но Опи-Куан го пропъди с ръка.

– Ти си мъртъв, Нам-Бок – каза той.

Нам-Бок се засмя.

– Нищо подобно, я виж колко съм пълен.

– Мъртъвците не са пълни – призна Опи-Куан. – Ти си се охранил добре и това е чудно. Нито един човек, отнесен от вятъра, не се е завърщал след толкова много години.

– Но аз се завърнах – отвърна просто Нам-Бок.

– Може тогава да си сянка. Сянката на Нам-Бок. Сенките се завръщат.

– Аз съм гладен, а сенките не ядат.

Опи-Куан се колебаеше и с мъчително недоумение прекара ръка по челото си. Нам-Бок също бе в недоумение и погледна застаналите пред него рибари, но не срещна нито един гостоприемен поглед. Мъжете и жените шепнеха помежду си. Децата се прокрадваха боязливо зад гърбовете на по-големите, а кучетата, на-настръхнали, се въртяха наоколо и душеха подозрително.

– Аз ти дадох живот, Нам-Бок, и те открих – разхлипа се Баск-Уа-Уан, като се приближаваше към него. – И сянка да си, и да не си, пак ще ти дам да ядеш.

Нам-Бок понечи да пристъпи към нея, но възгласи на страх и заплаха го заставиха да се дръпне назад. Той изрече нещо ядовито на някакъв неразбираем език и добави:

– Аз съм жив човек, а не сянка.

– Кой може да каже, когато става дума за тайнственото? – попита Опи-Куан, като се обърна отчасти към своите съплеменници, отчасти към самия себе си. – Сега сме живи, но след миг може да умрем. Ако човек може да стане сянка, защо тогава сянката да не може да стане човек? Нам-Бок беше жив, сега не е. Това знаем ние, но не знаем само дали това е Нам-Бок или неговата сянка.

Нам-Бок се изкашля, за да прочисти гърлото си, и отвърна:

– Много отдавна, Опи-Куан, бащата на твоя баща замина и се върна след дълги години. На него не му бе отказано място край огъня. Казват... – Той спря многозначително и всички замряха в очакване да чуят какво ще каже. – Казват – повтори той, като искаше да ги убеди в

своето, – че Сипсип, неговата жена, му родила двама сина, след като се завърнал.

– Но той не е имал работа е морския вятър – възрази Опи-Куан. Той тръгна към сърцето на сушата, а човек може да ходи по сушата колкото си иска.

– И по морето е същото. Но сега не е време за това. Казват... че бащата на твоя баща разказвал странни истории за това, което е видял.

– Да, той разказваше странни истории.

– Аз също ще ви разкажа странни неща – каза хитро Нам-Бок, като забеляза, че те започнаха да се колебаят, той добави: – Донесъл съм и подаръци.

Нам-Бок измъкна от кануто един великолепен пъстър шал и го метна на раменете на майка си. Жените ахнаха в един глас от учудване, а старата Баск-Уа-Уан дуплеше пъстрата материя, милваше я и пееше от радост като малко дете.

– Той ще ни разкаже интересни неща – промърмори Кугах.

– Носи и подаръци – добави една жена.

Опи-Куан разбра, че неговите съплеменници изпитваха силно желание да чуят тези нечувани разкази, а освен това и самият той изгаряше от любопитство.

– Риболовът бе добър – каза разсъдливо той – и мас имаме в изобилие. Ела, Нам-Бок, да направим угощение.

Двама мъже вдигнаха кануто на раменете си и го понесоха към огъня. Нам-Бок тръгна наред с Опи-Куан, а останалите хора от племето ги последваха, само някои от жените се спряха за момент да погалят шала с ръка.

Докато траеше угощението, разговаряха малко, въпреки че към сина на Баск-Уа-Уан скришом се хвърляха много любопитни погледи. Това го смущаваше не защото беше скромен по природа, а защото зловонията на тюленовата мас убиха целия му апетит и той искаше на всяка цена да скрие това от останалите.

– Храни се, ти си гладен – повтаряше Опи-Куан.

Нам-Бок затваряше очи и потапяше пръсти в голямата делва, пълна с воняща риба.

– Ла, ла, не се срамувай. Тази година имаше много тюлени, а силните мъже винаги са гладни. – И Баск-Уа-Уан натопи едно страшно вмирисано парче съомга в маста. Мазнината се цедеше от него, когато го подаде нежно на Нам-Бок.

Предупредителни болки в стомаха му подсказаха, че той не бе така

издръжлив, както в миналото. Изпълнен с отвращение, той побърза да натъпче лулата си с тютюн и да запуши. Хората се хранеха шумно и го наблюдаваха. Малко от тях можеха да се похвалят, че са опитвали скъпоценната трева, въпреки че от време на време се снабдяваха от северните ескимоси с малки количества тютюн, и то от най-лошото качество. Седналият до него Кугах му даде да разбере, че не би имал нищо против, ако си дръпне от лулата. И между два залька той захапа кехлибарения мундшук с омазнените си уста и смукна дълбоко. Като забеляза това, Нам-Бок се хвана с трепереща ръка за стомаха и отказа да приеме обратно подадената му лула. Кугах може да задържи лулата за себе си, каза той, защото от самото начало възнамерявал да му направи това уважение. Всички облизаха пръстите си и похвалиха щедростта му.

Опи-Куан се изправи на крака.

– А сега, о Нам-Бок, угощението завърши и ние искаме да чуем за чудните неща, които си видял.

Рибарите започнаха да пляскаят с ръце и като нагласиха около себе си предметите, които изработваха, се приготвиха да слушат. Мъжете майсторяха копия и гравираха кости, а жените изстъргваха мазнината от тюленовите кожи, за да станат по-меки, или шиеха дрехи с конци от сухожилия. Нам-Бок обгърна с поглед тази картина, но не намери в нея онова обаяние, което неговите възпоменания рисуваха във въображението му. През годините на своите странствувания той беше очаквал с нетърпение да види именно тази картина, но сега, когато тя се намираше пред очите му, той остана разочарован. Бедно и жалко съществуване, мислеше си той, не може и да се сравнява с онова, на което беше навикнал. Въпреки това той ще ги накара поне малко да прогледнат и при тази мисъл очите му заблестяха.

– Братя! – започна той със спокойно самодоволство на човек, който се кани да разкаже за великите дела, които е извършил. – Преди много години, когато заминах, пак беше късно лято, а времето такова, каквото е и сега. Вие всички си спомняте този ден, чайките летяха ниско, откъм сушата духаше силен вятър и аз не можех да се боря с моето кану против него. Завързах покривалото на кануто около тялото си, за да не влиза вода в него, и цяла нощ се борих с бурята. Но следната сутрин наоколо не се виждаше никаква земя – навсякъде само море, а откъм сушата продължаваше да духа вятър, който ме държеше здраво и ме тласкаше напред. Три такива нощи избледнях в утринната зора, но суша не се виждаше, а вятърът, както и преди, не ме изпущаше.

Когато настъпи четвъртият ден, бях като луд. От глад не можех да

гребта повече, а главата ми се въртеше непрестанно, така силно ме мъчеше жаждата. Най-сетне морето се успокои, задуха топъл южен вятър и както се оглеждах около себе си, видях такава гледка, която ме накара да помисля, че наистина съм полудял.

Нам-Бок млъкна, за да извади една костичка от съомга, влезнала между зъбите му, а насядалите наоколо мъже и жени зачакаха, отпуснали ръце и проточили напред вратове.

– Видях едно кану, голямо кану. Ако от всички канута, които някога съм виждал, се направи едно кану, то не би било толкова голямо.

Понесоха се възгласи на съмнение и Кугах, който беше преживял много години, поклати глава.

– Ако всяко кану беше колкото една песъчинка – продължи без колебание Нам-Бок – и ако имаше толкова лодки, колкото са песъчинките по този бряг, пак нямаше да стигнат да се направи такова голямо кану, каквото видях на сутринта на четвъртия ден. Това кану е много голямо и се нарича шхуна. Аз видях как тази чудесия, тази голяма шхуна, идваше след мен. На нея имаше хора...

– Чакай, о Нам-Бок! – прекъсна го Опи-Куан. – Какви бяха тези хора? Големи ли?

– Не, обикновени хора, подобни на теб и мен.

– Бързо ли се движеше голямото кану?

– Аха.

– Страните на кануто били високи, а хората малки – повтори, за да се убеди Опи-Куан. – Тези хора не гребяха ли с дълги лопати?

Нам-Бок се ухили.

– Шхуната няма никакви лопати – отвърна той.

Всички зяпнаха от учудване. Настъпи продължителна тишина. Опи-Куан взе лулата от Кугах и дръпна замислено няколко пъти. Една от по-младите жени се изкиска нервно и с това си навлече гневните погледи на останалите.

– Нямахте никакви лопати? – попита спокойно Опи-Куан, като върна лулата.

– Зад шхуната духаше южният вятър – обясни Нам-Бок.

– Но с този вятър се плува бавно.

– Шхуната имаше крила, ето такива.

Той нарисува на пясъка мачти и платна, а мъжете се стълпиха около него и започнаха да ги разглеждат. Духаше силен вятър и за по-голяма нагледност той хвана краищата на шала, който бе подарил на майка си, разпъна ги срещу вятъра и шалът се изду като корабно платно. Баск-

Уа-Уан се развика, опита се да се задържи, но вятърът я подхвана и я отнесе на около двадесетина крачки по брега, където я остави запъхтяна върху купчина изхвърлени от морето дървета. Мъжете измърмориха нещо в знак на съгласие, но Кугах изведнъж тръсна назад посивялата си глава.

– Ха, ха – засмя се той, – глупава работа е това голямо кану. Глупава работа! Играчка на вятъра. Накъдето подухне вятърът, натам отива и то. Никой човек от това кану не знае къде ще пристигне, защото той ще плува пред вятъра, а вятърът отива, където му скимне, и никой човек не знае накъде.

– Така е – допълни важно Опи-Куан. – Лесно е да се плува пред вятъра, но срещу него човек трябва много да се бори, а щом хората от това голямо кану нямат лопати, не могат и да се борят.

– За какво им е да се борят – извика гневно Нам-Бок. – Шхуната може да се движи и срещу вятъра.

– А ти с какво каза, че се движи ш...ш...шхуната? – попита Кугах, като се запъна нарочно на непознатата дума.

– С вятър – последва нетърпеливият отговор.

– Тогава вятърът кара ш...ш...шхуната да се движи срещу вятъра! – Тук старият Кугах намигна открито на Опи-Куан и при нарастващия около него смях продължи: – Вятърът духа от юг и гони шхуната на юг. Вятърът духа срещу вятъра. Той духа едновременно и от едната страна, и от другата. Всичко е много просто. Разбираме, Нам-Бок. Много добре разбираме.

– Ти си глупак.

– Твоите уста говорят истината – отвърна меко Кугах. – Дълго време не можех да разбера, а то било много просто.

Лицето на Нам-Бок помръкна и той бързо изговори някакви думи, които те не бяха чували никога досега. Всички се захванаха отново с работа, кой с гравирание на кости, кой с чистене на кожи, а той стисна здраво устни, за да не разкаже и други работи, на които също нямаше да повярват.

– Тази ш...ш...шхуна – попита невъзмутимо Кугах – от голямо дърво ли беше направена?

– Тя беше направена от много дървета – отвърна рязко Нам-Бок. – Тя беше много голяма.

Навъсен, той млъкна отново, а Опи-Куан побутна с лакът Кугах, който поклати учудено глава и промърмори:

– Много чудно!

Нам-Бок се хвана на въдицата.

– Това не е нищо – каза той лекомислено. – Да можехте отнякъде да зърнете параход. Колкото кануто е по-голямо от пещчинката, а шхуната от кануто, толкова параходът е по-голям от шхуната. Освен това параходът се прави от желязо. Той целият е железен.

– Не, не, Нам-Бок – извика вождът. – Как е възможно това? Желязото винаги потъва на дъното на морето-. Слушай, аз купих от вожда на съседното село един нож. Вчера ножът се изхлузи от ръцете ми и веднага потъна надолу в морето. Всяко нещо си има закон. Няма нещо, което да е без закон. Това ние знаем. Освен това знаем, че за всички еднакви предмети законът е един и същ, така че за железните предмети законът също е един. Затова, Нам-Бок, вземи обратно думите си, докато не сме изгубили уважението към тебе.

– Така е – държеше на своето Нам-Бок. – Целият параход е направен от желязо и не потъва.

– Не, не, това не може да бъде!

– Видял съм го със собствените си очи.

– Каж ми тогава, Нам-Бок – прекъсна го Кугах, като се страхува, че той няма да продължи своя разказ, – кажи ми как тези хора намират пътя си в морето, когато няма суша, по която да се направляват.

– Слънцето им сочи пътя.

– Но как?

– По пладне вождът на шхуната взема едно нещо, през което поглежда към слънцето, и след това го кара да слезе от небето на края на земята.

– Но това е магьосничество! – извика Опи-Куан, потресен от подобно кощунство. Мъжете ужасени вдигнаха ръце, а жените застанаха. – Това е страшно магьосничество. Не е хубаво да се отклонява великото слънце от неговия път, то пропъжда нощта и ни дава тюлени, съомга и топло време.

– Какво от това, че е магьосничество? – попита грубо Нам-Бок. – Аз също гледах през това нещо и сам накарах слънцето да слезе от небето.

Тези, които се намираха около него, бързо се отдръпнаха, а една жена закри лицето на детето, легнало на гърдите и, за да не падне върху него погледът на Нам-Бок.

– Какво се случи на четвъртия ден сутринта, о Нам-Бок – напомни Кугах. – Сутринта на четвъртия ден, когато ш...ш...шхуната тръгна след теб?

– Бях останал съвсем без сили, затова не успях да избягам от нея.

Взеха ме на борда, наляха вода в гърлото ми и ми дадоха да ям хубава храна. Братя мои, вие сте виждали само двама бели. На шхуната всички хора бяха бели и толкова много на брой, колкото са пръстите на ръцете и краката ми. Когато разбрах, че те са добри хора, аз станах по-смел и реших да запомня всичко, което виждат очите ми, за да го разкажа на вас. Те ме научиха на своята работа, даваха ми хубава храна и място за спане.

Ден след ден ние плувахме по морето и всеки ден вождът свалеше слънцето от небето и го принуждаваше да казва къде се намираме. Когато вълните бяха милостиви, ние ловяхме тюлени и страшно много ме поразиха това, че те винаги хвърляха месото и мазнината, а задържаха само кожата.

Опи-Куан изкриви яростно уста, готов да избухне против такова прехосничество, но Кугах го срита да мълчи.

– Настана трудно време, слънцето се скри, студът започна да хапе; тогава вождът насочи носа на шхуната на юг. Дни наред ние плувахме на юг и на изток, без да виждаме никаква земя около нас, и така се приближихме до селото, в което се бяха родили мъжете...

– Как разбраха, че се приближават? – попита Опи-Куан, който не можеше повече да се съдържа. – Нали не се виждала никаква земя?

Нам-Бок му хвърли гневен поглед.

– Не казах ли, че вождът свалеше слънцето от небето?

Кугах го прекъсна и Нам-Бок продължи:

– Както казах, когато приближавахме тяхното село, се разрази страшна буря. В тъмнината на нощта бяхме съвсем безпомощни и не знаехме къде се намираме...

– Ти току-що каза, че вождът знаел...

– Е, стига вече, Опи-Куан. Ти си глупак и не можеш да разбереш. Аз казах, че ние бяхме безпомощни в тъмнината на нощта. Изведнъж през рева на бурята дочух как вълните се разбиват в някакъв бряг. В следния миг ние се ударихме със страшен трясък в нещо, аз полетях във водата и заплувах. Брегът беше скалист, само на едно място имаше тясна пясъчна ивица. Писано било само на мен да впия пръсти в този пясък и да се измъкна от водата. Останалите мъже, изглежда, бяха загинали от скалите, защото нито един от тях не излезе на брега с изключение на вожда, когото можах да разпозная само по пръстена на ръката.

Когато се разсъмна и разбрах, че от шхуната не беше останало нищо, аз обърнах лице към сушата и тръгнах навътре да търся храна и хора. Така се приближих до една къща, хората ме пуснаха да вляза и ме

нахраниха, защото белите хора са добри, а и аз се бях научил да говоря на техния език. Тази къща беше по-голяма от всички къщи, построени от нас и от нашите бащи преди нас.

– Трябва да е била огромна къща! – каза Кугах, прикривайки недоверието си с учудване.

– И за нейното построяване са отишли много дървета – по-бърза да добави след него Опи-Куан.

– Това не е нищо – присви пренебрежително рамене Нам Бок. – Колкото малки са нашите къщи, сравнени с тази, толкова малка е тя в сравнение с къщите, които видях по-късно.

– А хората не бяха големи?

– Не, хората бяха като теб и мен – отвърна Нам-Бок. – Аз си бях отрязал една тояга, за да ми бъде по-удобно при ходене, и когато си спомних, че трябва да разкажа всичко на вас, братя мои, аз започнах да изрязвам върху тоягата по една резка за всеки човек, който живееше в тази къща. Останах там много дни, работих и за това те ми давах пари – нещо, за което вие не знаете, но което е много полезно.

Един ден напуснах това място и се отправих още по-навътре в страната. По пътя си срещнах много хора и върху тоягата изрязвах по-малки резки, за да има място за всички. После видях нещо много странно. На земята пред мен лежеше железен прът, дебел колкото ръката ми, а на една голяма крачка от него лежеше друг железен прът...

– Тогава ти си станал богат човек – дойде до заключение Опи-Куан, – защото железото е по-скъпо от всичко друго на света. От тези пръти могат да се направят много ножове.

– Не, те не бяха мои.

– Ти си ги намерил, а по закон всяка намерена вещ принадлежи на този, който я е намерил.

– Не е така. Тези пръти бяха поставени там от белите хора. Освен това те бяха толкова дълги, че човек не би могъл да ги отнесе със себе си – толкова дълги, че колкото и да гледах, не успях да им видя края.

– Нам-Бок, та това е много желязо! – каза предпазливо Опи-Куан.

– Да, трудно можех да повярвам на очите си, но те никога не ме лъжат. Както се бях загледал, изведнъж чух... – Той се извърна рязко към вожда. – Опи-Куан, ти си чувал как реве разярен тюлен. Представи си, че се съберат толкова тюлени, колкото са вълните в морето, и си представи, че всички тези тюлени се превърнат в един тюлен, и така, както този голям тюлен би изревал, така изрева и това нещо, което чух.

Рибарите извикаха от учудване, а челюстта на Опи-Куан увисна

надолу и остана така.

– И в далечината забелязах едно чудовище, по-голямо от хиляда кита. То беше с едно око, бълваше пушек и пръхтеше много силно. Аз се изплаших и побягнах с разтреперани крака по пътечката между железните пръти. Но чудовището се приближаваше с бързината на вятъра, аз прескочих железните пръти, а то ме лъхна с пламтящия си дъх в лицето...

Опи-Куан се овладя, челюстта му се върна на мястото и той попита:

– А... а след това, о Нам-Бок?

– След това то мина край мен по железните пръти, без да ми стори нищо; а когато краката ми престанаха да треперят, то беше вече изчезнало от погледа ми. Това чудовище се среща много често в тази страна. Даже жените и децата не се страхуват от него. Мъжете карат тези чудовища да им работят.

– Както ние караме нашите кучета да работят? – попита Кугах с недоверчив блясък в очите.

– Да, както ние караме нашите кучета да работят.

– И как се развъждат тези... тези чудовища? – попита Опи-Куан.

– Те не се развъждат изобщо. Хората умело ги майсторят от желязо, хранят ги с камъни и ги поят с вода. Камъкът се превръща в огън, водата в пара, а тази пара е дъхът, който излиза от техните ноздри...

– Стига, стига, о Нам-Бок – прекъсна го Опи-Куан. – Разкажи ни за други чудеса. Уморяваме се от тия, които не разбираме.

– Не разбирате ли? – запита отчаяно Нам-Бок.

– Не, не разбираме – изхленчиха мъжете и жените. – Ние не можем да разберем.

Нам-Бок си помисли за жетварските комбайни, за машините, на които могат да се видят изображенията на живи хора, за машините, от които излизат човешки гласове, и му стана ясно, че неговите съплеменници няма да разберат нищо от това.

– А може ли да ви кажа, че и аз яздох това желязно чудовище из страната? – попита горчиво той.

Опи-Куан вдигна нагоре ръце, обърнати с дланите напред, като не прикриваше повече своето недоверие.

– Продължавай да говориш, кажи, каквото искаш. Ние слушаме.

– И така аз се качих на желязното чудовище и дадох за него пари...

– Ти каза, че го хранят с камъни.

– Аз казах, глупак такъв, че парите са такова нещо, за което вие не знаете нищо. Както ви казах, аз яздох животното из цялата страна,

преминах край много села, докато стигнах до едно голямо село на самия бряг на морето. Там къщите издигат покривите си чак до звездите и обляците минават край тях и навсякъде е пълно с пушек. Грохотът в това село прилича на грохота на бурно море, а хората са толкова много, че захвърлих тоягата си и повече и през ум не ми мина да дълбая резки.

– Ако беше правил по-малки резки – каза с упрек Кугах, – щеше да разкажеш всичко с по-голяма точност.

Нам-Бок се нахвърли гневно върху него:

– Ако бях правил по-малки резки! Слушай, Кугах, който знаеш само да драскаш по кости! Ако бях правил по-малки резки, нито тази тояга, нито двадесет тояги можеха да ги поберат – не, нямаше да стигнат и всички изхвърлени от морето дървета по брега оттук до съседното село. Даже и всички вие, заедно с жените и децата да бяхте двадесет пъти повече и всеки от вас да имаше ръце, и във всяка ръка да имахте тояга и нож, пак нямаше да можете да направите толкова резки, колкото хора видях, толкова много бяха те и толкова бързо се движеха около мен.

– В целия свят няма толкова много хора – възрази Опи-Куан, защото беше поразен от чудото и неговият ум не можеше да обхване такава огромно число.

– Какво пък знаеш ти за света и за това колко е голям? – попита Нам-Бок.

– От само себе си се разбира, че не може да има толкова много хора на едно място. Техните лодки ще задръстят морето така, че няма да има място къде да се обърнат. И те всеки ден да изваждат всичката риба от морето, пак няма да могат да се нахранят всичките.

– Така изглежда – отвърна Нам-Бок, като завършваше разказа си. – Въпреки това така е. Видях всичко със собствените си очи и затова захвърлих тоягата. – Той се прозина и се изправи на крака. – Днес гребах много. Денят беше дълъг и се уморих. Сега ще легна да спя, а утре ще поговорим още за това, което съм видял.

Баск-Уа-Уан се заклатушка боязливо пред него, изпълнена с гордост и все пак изпитваща благоговение пред своя необикновен син. Тя го заведе в своето иглу и го настани сред мазните, миризливи кожи. Мъжете останаха край огъня на съвет и с шепот и думи, изказани на тих глас, се поведе дълъг спор.

Минаха час, два, Нам-Бок спеше, а съветът продължаваше. Слънцето клонеше на северозапад и към единадесет часа вечерта застана точно на север. Тогава вождът и гравьорът на кости станаха от съвета и разбудиха Нам-Бок. Той замига в полусън, изгледа ги и се обърна на

другата страна, за да заспи отново. Опи-Куан го хвана за ръката и внимателно, но решително го разтърсва дотогава, докато той не отвори отново очи.

– Хайде, Нам-Бок, ставай! – заговори той. – Време е!

– За друго угощение ли? – извика Нам-Бок. – Не, не съм гладен.

Вие яжте, а мен ме оставете да спя.

– Време е да тръгваш! – изгърмя гласът на Кугах.

Опи-Куан заговори по-меко.

– Ние гребяхме заедно с кануто, когато бяхме малки момчета – каза той. – Заедно с тебе отидохме за първи път на лов за тюлени и изтегляхме съомгата от мрежите. Ти ми възвърна живота, Нам-Бок, когато морето ме заля и ме повлече надолу към черните скали. Ние заедно гладувахме и треперехме от студ, заедно пропълзяхме под една кожа и лежахме, притиснати един до друг. Заради всичко това, заради искреното ми приятелство с тебе много ми е мъчно, че ти се завърна такъв голям лъжец. Ние нищо не разбираме и главите ни се замаяха от всичко, което разказа. Това не е хубаво и много говорихме в съвета. Решихме, че трябва да заминеш, за да може всичко да е ясно в главите ни и да не ни вълнуват необясними неща.

– Всички неща, за които говори ти, са сенки – подхвана Кугах. – Ти си ги донесъл от страната на сенките и в страната на сенките трябва да ги върнеш. Твоята байдарка е готова и хората от племето те чакат. Те няма да заспят, докато не заминеш.

Нам-Бок беше смутен, но се заслуша в думите на вожда.

– Ако ти си Нам-Бок – говореше Опи-Куан, – тогава ти си най-опасният и най-удивителният лъжец, който съм виждал; ако си сянката на Нам-Бок, тогава ти разказваш за сенки, за които живите хора не бива да знаят нищо. Ние мислим, че това голямо село, за което говориш, е селото на сенките. Там витаят сенките на умрелите, защото мъртвите са много, а живите малко. Мъртъвците не се завръщат. Досега не се е завърнал нито един мъртвец. Ти с твоите удивителни разкази си първият. Не е редно мъртвец да се завръща и ако ние допуснем това, очаква ни голяма беда.

Нам-Бок познаваше добре своя народ и разбираше, че решението на съвета е равностойно на закон. Затова той се остави да го заведат до брега, където го настаниха на кануто и му тикнаха едно весло в ръцете. Някъде откъм морето се чу крясъкът на заблудена дива патица, а вълните с глух плясък се разливаха върху пясъка. Над земята и водата беше надвиснал сумрак, а на север слънцето тлееше мъждиво, обвито в

кървавочервени мъглявини Чайките летяха ниско. Откъм брега духаше остър, студен вятър, а черните кълбести облаци предвещаваха лошо време.

– Ти дойде от морето – заговори монотонно Опи-Куан, като че прознасяше заклинание – и отиваш обратно в морето. Така равновесието се възстановява и се връща законният ред.

Баск-Уа-Уан приближи, накуцвайки, до пенещия се край на водата и извика:

– Благославям те, Нам-Бок, затова, че си спомни за мен.

Кугах гласна кануто от брега, дръпна шала от нейните рамене и го хвърли в лодката.

– През дългите нощи е студено – проплака тя – и студът прониква през старите ми кости.

– Това е сянка – отвърна резбарят, – а сенките не държат топло.

Нам-Бок се изправи, за да може гласът му да стигне до нея.

– О, Баск-Уа-Уан, майко, която си ме родила! – извика той – Чуй думите на Нам-Бок, твой син. В кануто има място за двама и той иска ти да тръгнеш с него. Там, където отива той, има много риба и мас. Там не става студено, а животът е лек и железните неща работят вместо човека. Ще дойдеш ли, о Баск-Уа-Уан?

Тя се замисли за миг, а в това време кануто се отдалечи бързо от нея. След това извика с треперещ глас:

– Аз съм стара, Нам-Бок, и скоро ще отида в страната на сенките. Но не ми се тръгва, преди да ми е дошло времето. Аз съм стара, Нам-Бок, и се страхувам.

Един лъч разсече сумрака, легнал върху морето, и обагри лодката и човека със златисточервен блясък. Рибарите затихнаха, чуваше се само виенето на вятъра и кръсъците на чайките, които летяха ниско.

КРАЙ

© 1901 Джек Лондон
© 1982 Борис Дамянов, превод от английски

Jack London
Nam-Bok the Liar, 1901

Сканиране и разпознаване: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Сборник „Бялото мълчание“ (разкази от Джек Лондон)

Съдържание:

В далечна страна
Съюзът на старците
Законът на живота
Бялото мълчание
Синът на вълка
Мъжете от четиридесета миля
Дъщеря на северното сияние
Човека с белега
Жената на крал
Северна одисея
Жажда за живот
Мъдростта на пъртината
Нам-Бок лъжеца
Да накладеш огън
Китовият зъб
Шинаго
Кулау прокажения
Перата на слънцето

Издателство „Отечество“, София 1982
ДП „Георги Димитров“, клон №1

BEST SHORT STORIES OF JACK LONDON
The Sun Dial Press, New York 1945

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2362>]